De Saamwerker

Orgaan van de bond van Christelijke Gereformeerde Mannenverenigingen in Nederland

82ste jaargang
september 2025

3

Mannenbond CGK

PAGINA IN DIT NUMMER:

2 Van de voorzitter
3 Meditatie Getroost thuiskomen
4 Boekbespreking
5 Bijbelstudie Hooglied 5
8 Studie over de NGB
12 Nieuws uit Veenendaal
13 Hoe doelgericht is het kerkelijk onderwijs?
16 Sprekers themadagen 2025

Colofon

Uitgave van de Bond van Christelijke Gereformeerde Mannenverenigingen in Nederland

Internet: www.mannenbond-cgk.nl

Verschijnt 4x per jaar
Volgende uitgave D.V. december 2025

Commissie van redactie
A. Kok, Veenendaal
ds. C.J. Droger, Vlaardingen

Redactieadres
A. Kok
Regentesselaan 66
3905 GX Veenendaal
telefoon: 0318-529646
akok@kliksafe.nl

Secretariaat
A. Kok
Regentesselaan 66
3905 GX Veenendaal
telefoon 0318-529646
e-mail: administratie@mannenbond-cgk.nl
(voor boekrecensies, ledenadministratie e.d.)

Abonnement
Leden € 20,- per jaar
Niet-leden € 25,- per jaar
Losse nummers € 7,50 per exemplaar
Postgiro NL23INGB0000992401 t.n.v.
Bond van Chr. Geref. M.V. te Veenendaal

© Bond van Christelijke Gereformeerde Mannenverenigingen in Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of uitgezonden, hetzij electronisch, mechanisch door middel van fotokopie, microfilm, opname of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht.

Van de voorzitter

Ik schreef de laatste tijd in *De Saamwerker* al verschillende keren over de zorgelijke en verdrietige situatie in ons kerkverband. Wij weten allemaal wat de huidige situatie is. Het lijkt erop dat we elkaar niet meer kunnen vasthouden en dat er zich een breuk in onze kerken gaat voltrekken. Dat zou gevolgen kunnen hebben voor het werk van de mannenbond.
Ik wil er op deze plaats voor pleiten dat we als broeders van de mannenverenigingen elkaar zo lang mogelijk proberen vast te houden. In de plaatselijke gemeenten, maar ook in het landelijk verband van de mannenbond. Ook al zouden we in de toekomst kerkelijk gescheiden gaan optrekken, het moet toch mogelijk zijn om samen mannenvereniging te blijven en samen betrokken te blijven bij het werk van de mannenverbond. Er is al zoveel verdeeldheid in onze kerken, laten we hier mogen staan en gaan voor een voortgaande verbinding.
Ondanks de onzekerheid in ons kerkverband zullen de plaatselijke mannenverenigingen na de zomervakantie hun werk waarschijnlijk weer oppakken. Het is goed om elkaar weer op te zoeken en om samen te buigen over en onder het Woord van God. Ik wens alle mannenverenigingen die gaan samenkomen gezegende en leerzame avonden toe.
Ongetwijfeld zal elke vergadering geopend en afgesloten worden met een gebed. Laat daarin de hartelijke voorbede voor de nood van onze kerken niet ontbreken. De HEERE moge nog wonderen doen en een droevige scheiding onder ons verhoeden. Laten onze ogen op Hem geslagen zijn!

Een liefdevolle groet, broeders!
Ds. C.J. Droger

Meditatie
Getroost thuiskomen

ds. H.H. Klomp

En God zal alle tranen van hun ogen afwissen.
Openbaring 7:17 (slot)

Het moet voor Johannes een schok geweest zijn toen hij dit zag: die grote schare voor de troon. Een ouderling vraagt hem of hij wel weet wie dat zijn en waar ze vandaan komen? Johannes durft niet te antwoorden. ‘Gij weet het, Heere!’ Dat gebeurt zo om alle aandacht te vragen voor dit heerlijk vergezicht. Een ontelbare schare van gelovigen uit Joden en heidenen die aankomen bij de troon. Voor Johannes was dit heel bijzonder. Want christenen werden verdrukt, vervolgd, gedood. Johannes is verbannen, als voorganger geïsoleerd. Wat zal er van zijn gemeente worden? De Kerk is een te verwaarlozen groep in de samenleving geworden. Je zou de moed laten zakken…

Maar dan gaat voor hem de hemel open. Johannes ziet de troon van God. Hij had al gezien dat daar engelen waren, dieren en oudsten. Maar nu mag hij zien dat daar ook gelovigen zijn. Vanaf de aarde kan hij zien waar de Kerk uitkomt,aankomt. Veilig, in witte klederen. Ook hoeveel het er zijn: ontelbaar velen. Uit alle natie, stammen, geslacht en talen (vers 9). Adembenemend! Niet de keizer in Rome regeert. Niet de machtigen van deze wereld houden de touwtjes in handen. De regie is boven, bij de Heere! En vóór die troon staan nu de gezaligden! Dat is een groot wonder! Want ze staan er in het licht van de heiligheid van God. Wie kan dan bestaan?! Johannes houdt zijn adem in. Die mensen vallen echter niet dood neer. Ze loven en prijzen God onophoudelijk! Johannes ziet het al: het Lám is in die troon. De ouderling legt uit: deze mensen hebben hun lange kleren gewassen in het bloed van het Lam. Daarom zijn ze voor de troon. Ze komen thuis, na een leven van strijd, vaak onder tranen.

Hun lange gewaden wit gemaakt.
Dat betekent: hun schuld is verzoend in Christus’ offer. Ze hebben vergeving van zonden gekregen. En dat was te zien in hun levenswandel. Let eens op dat smetteloos wit en die palmtak in hun hand, teken van de overwinning! Ze dienen als priesters de Heere en het Lam. Volmaakt en onafgebroken. Op aarde deden ze dat ook al, onvolkomen nog. Daar werden ze er om gesard. Ze hebben veel om Christus moeten lijden. Maar hier ziet Johannes het eindresultaat: een volmaakte eredienst voor Gods troon. En al schrijvend reikt hij ons de verrekijker van het geloof aan. Dan zie je meer dan wat op aarde voor ogen is.

Voor het levende geloof gaat de hemel open. Wat een feeststoet! Van alle kanten komen ze! Heel verschillend en toch allemaal in één ding gelijk: hun leven wit gemaakt in het bloed van het Lam! Op aarde hebben ze de Heere nodig gekregen. De hele wereld viel over hen heen. Toch hielden ze vol. Waar dat aan ligt? Het Lám op de troon! Hij regeert! Hij bleef hun de weg wijzen. Hij hield vol en daarom hielden zij vol. In de gehoorzaamheid van het geloof. Als er geen Lam was als

overwinnaar in de troon, dan zou er hier geen overwinningsleven zijn! Maar nu Hij de strijd te boven is, nu kunnen zij leven, geloven, strijden én overwinnen; volhouden en sterven als het hun tijd is. Dan komen ze getroost thuis. Want God zal alle tranen uit hun ogen wegnemen!

Men heeft weleens gezegd dat elk kind van God bij de poort van het hemels Jeruzalem aankomt met tranen in de ogen. Maar dan gebeurt daar het wonder van de tekst: God Zelf staat te wachten om Zijn geliefde kind te ontvangen en de tranen uit de ogen weg te nemen. Dat laat Hij niet aan Zijn Zoon over. Ook niet aan een engel of ouderling. Dat doet Hij Zelf!

En dan wordt er niet één traan vergeten. Met tranen komen ze aan. Maar zónder tranen gaan ze binnen. Anders zou je er misschien wel huilen van verwondering dat je er toch bij hoort. Maar daar moet klinken de lof op de Heere, Die het zo waard is om volmaakt geprezen te worden! Johannes is ontroerd bij dit hemels vergezicht. En tot troost en bemoediging geeft hij het door aan de nog strijdende kerk. ‘Houd aan, grijp moed: uw hart zal vrolijk leven!’ Johannes ziet een schare die niemand tellen kan! Hij ziet het Lam van God! Hij ziet God zelf de tranen van Zijn kinderen drogen. Hij hoort zingen: ‘Amen! De lofprijzing, de heerlijkheid, de wijsheid, de dankzegging, de eer, de kracht en de sterkte is aan onze God tot in alle eeuwigheid. Amen!’ (vers 12).
Dan is het goed. Voor eeuwig goed!
Daar zijn ze de strijd te boven.
Daar is de vreemdelingschap vergeten.
En wij, wij zijn in ’t Vaderland!

Boekbespreking

Hoe lief heb ik uw woning,
Bijbelstudies over de tabernakel door dr. J.W. Verboom

De tabernakel, de woning van God. Dit boekje bevat Bijbelstudies over de tabernakel van Israël. Op de berg Sinaï gaf de HEERE aan Mozes de opdracht om de tabernakel te bouwen, met daarin heilige voorwerpen, zoals het brandofferaltaar, de gouden kandelaar en de ark. Hij beloofde in de tabernakel te midden van Zijn volk te wonen. Wij geloven dat dit wonder van het verbond tot vervulling is gekomen in Christus. Wat kunnen wij van de tabernakel leren?

De titel Hoe lief heb ik uw woning bezingt het verlangen naar een persoonlijke ontmoeting met de HEERE.

De acht Bijbelstudies in dit boek zijn voorzien van gespreksvragen en liedsuggesties. Ze zijn zowel geschikt voor persoonlijk gebruik als voor kringen en verenigingen in de gemeente.

A. Kok

Hooglied 5

ds. M.J. van Keulen

Het eerste vers van hoofdstuk vijf is een antwoord op het verlangen van de bruid zoals beschreven is in het laatste vers van hoofdstuk 4. ‘Laat mijn Liefste in Zijn tuin komen en eten van zijn beste vruchten’. De Bruidegom is gekomen in Zijn tuin. Hij heeft van alle heerlijkheden genoten. Hij heeft mirre met specerijen geplukt, honingraat met honing gegeten en melk gedronken. Tenslotte gaat de Bruidegom uitnodigen. Hij nodigt Zijn vrienden uit om te eten en te drinken en dronken te worden. Hierbij kan gedacht worden aan de meerdere Salomo, de Heere Jezus Die gekomen is in Zijn tuin. Hij is gekomen naar deze wereld verloren in schuld, tot de Zijnen, Zijn Kerk. En Hij nodigt om te komen en de maaltijd met Hem te houden.

De bruid die niet komt als de bruidegom roept
De Bruidegom is niet bij Zijn bruid gebleven. Hij is weer weggegaan. In vers twee horen we dat de bruid alleen is, ze sliep terwijl haar hart waakte. Een toestand die misschien wel herkend wordt. Je ligt te slapen maar tegelijk ben je alert en gelijk wakker bij ieder geluid. Hoor ik iets? Komt er iemand thuis? Er zijn ook uitleggers die zeggen dat ze over de bruid droomt. Of ze nu droomt of wakker is, opeens is er die stem die ze herkent. De stem van haar Liefste, die aanklopt. De Bruidegom staat voor de deur en wil binnenkomen.

Hij gebruikt vier benamingen waaruit zijn liefde voor haar blijkt, Mijn zuster, Mijn vriendin, Mijn duif en Mijn volmaakte. Gebruikt Salomo niet veel te grote woorden als hij zegt; Mijn volmaakte? Deze woorden doen ons denken aan een verliefd stelletje waar de een tegen de ander zegt; je bent mijn alles, er is niemand zoals jij. Salomo ziet zijn bruid als volmaakt, daarom wil hij bij haar zijn. Doe mij open.

Eerst zien we hoe de liefde van Salomo scherp ziet als hij kijkt naar zijn bruid Sulamit. Hoeveel te meer geldt dit voor de Heere Jezus Christus, Hij die de meerdere Salomo is. Zijn liefde is werkelijk volmaakt. En Hij komt naar ons toe en klopt aan de deur van uw hart. Doe mij open Mijn volmaakte. Hoe is dat mogelijk? Wij zijn allesbehalve volmaakt. Wij zijn zondaren en onze schuld wordt dagelijks meer. Dat is de realiteit van ons leven. Is de Heere bij ons niet aan het verkeerde adres?

Nee, dat is Hij niet. Hij weet heel goed tot wie Hij komt als Hij zegt, doe Mij open. Zijn liefdesoog ziet veel scherper dan wij zien. Hij ziet in ons een volmaakte bruid omdat Hij Zijn bloed voor ons heeft vergoten. Hij wil zonde en schuld bedekken en ons in genade aanzien. Salomo ging door de donkere en koude nacht om zijn bruid op te zoeken. We lezen dat zijn hoofd vol dauw is, zijn haarlokken vol druppels van de nacht. Hij heeft niet gewacht tot de zon opkwam en de dag wat warmte gaf. Gemeente, zo is God op weg gegaan door die ijskoude en kille wereld om te zoeken wat verloren is. Hij is in Zijn Zoon de Heere Jezus Christus afgedaald naar deze wereld. Nee, niet afgewacht tot de omstandigheden ideaal waren.

De reactie van de bruid is schokkend. Ze heeft haar onderkleed net uitgetrokken en wil zich niet weer aankleden. Haar voeten zijn net schoon en die wil ze niet weer

vuilmaken. We zien hier luiheid en laksheid van de bruid. De bruid denkt alleen aan zichzelf. De liefde van de Bruidegom blijft onbeantwoord. Herkennen we hierin de luiheid en laksheid in het geestelijk leven? De bruidskerk die niet antwoord, niet in beweging komt op het Woord van de Heere. Ons eigen egoïsme en de ik-gerichtheid. Het geloof en volgen van Jezus mag niet te veel kosten.

De bruid hoort Salomo zijn liefde verklaren achter de deur. Haar hart is erdoor geraakt. Het doet haar echt wel wat maar ze komt er haar bed niet voor uit. Ze laat hem buiten staan. Is dat het einde van Salomo zijn liefde, geeft hij het dan maar op? Nee, gelukkig niet. Als onze liefde onbeantwoord blijft zijn wij er snel klaar mee. Als wij geven maar niets terugkrijgen dan gaan we klagen. Salomo geeft het niet op. Hij gaat wel weg maar hij laat iets voor de bruid achter.

De Bruidegom die weg is als de bruid roept
In vers vier lezen we dat de Bruidegom de deuropening heeft vastgepakt. De bruid ziet dat Hij zijn hand terugtrok. Ze wordt er onrustig van. Ze krijgt berouw dat ze is blijven liggen en staat op om haar Liefste open te doen. Kennen wij daar iets van? Al die keren dat de Heere aan de deur van ons hart heeft geklopt en wij Hem hebben afgewezen. Kennen wij iets van die innerlijke onrust wanneer u merkt dat Hij weggegaan is, wanneer u Zijn stem niet langer hoort?

Wanneer de bruid de deur openmaakt merkt ze twee dingen. Allereerst dat de Bruidegom weg is en vervolgens dat haar hand nat is van mirre. Alles druipt ervan. Salomo heeft mirre uitgegoten op de grendels zodat de deur ruikt naar mirre. Salomo heeft zo een teken achtergelaten. Mijn bruid, omdat je niet opendoet ga ik weg. Maar vergeet het niet, ik heb je lief.

Ook de Heere Jezus heeft een heerlijk geurend teken achtergelaten. De heerlijke geur van het evangelie, van Zijn Woord en de sacramenten. Het is een levensgeur ten leven voor wie gelooft. Die geur spreekt van Zijn lijden en sterven voor verloren zondaren. Een geur die spreekt van Zijn liefde en genade. Maar die een doodsgeur is voor wie verloren gaan. Dan komt het moment dat de bruid zich schaamt, berouw heeft dat ze Hem buiten heeft laten staan. Wat heb ik gedaan? Herkennen we dat? Als u denkt aan Zijn liefde, wat Hij voor u deed en wat wij Hem hebben aangedaan. Hij voor mij, Zijn lijden, bloedend zweet in Gethsemané, het kruis op Golgotha waar Hij stierf in onze plaats. En ik die geen tijd, geen moeite voor Hem wilden doen. De Bijbel dicht liet, Hem negeerde, mij niet wilde bekeren. Hij deed alles voor mij en ik niets voor Hem. Zouden ook wij ons niet schamen en berouw tonen?

Maar dan gebeurt het. De bruid gaat de Bruidegom zoeken maar vindt Hem niet. Het vuur in haar hart is opnieuw gaan branden en ze gaat Hem zoeken. Ze is buiten zichzelf. Ze roept maar Hij antwoordt niet. Als de Heere Zich verbergt, als Hij is weggegaan moeten we nooit vergeten dat Hij wat heeft achtergelaten. Dat we Zijn Woord hebben om Hem te zoeken. Bewijs van Zijn blijvende liefde, Zijn eeuwige liefde voor zondaren. Hij heeft ons Zijn beloften gegeven, Zijn Heilige Geest om ons te troosten en tot Hem te leiden.

Maar als wij er niets mee doen, niets van laten merken, niet zoeken. Dan is er toch geen sprake van wederliefde van onze kant? Dan willen we Zijn liefde wel ontvangen maar het mag ons niets kosten. Dan zijn we ten diepste Zijn liefde niet waard. De bruid toont haar wederliefde door haar huis uit te gaan om haar bruidegom te gaan zoeken. Dat zoeken wordt voor haar een nachtmerrie. Midden in de nacht zwerft ze door de straten van de stad. Dat doet een vrouw/meisje normaal niet. Dat is het tijdstip dat de prostituees de straat op gaan. Ze wordt dan ook door de wachters van de stad gegrepen.

Die wachters sloegen haar en verwondden haar, ze namen haar sluier af. Wat moet zo'n vrouw nu nog op straat. Haar zoektocht wordt een lijdensweg, het kost haar strijd en tegenwerking. Dat is wat een gelovig kan overkomen, wat ons kan gebeuren. Dat wanneer je Jezus zoekt in je leven, Hem wilt vinden en dienen je tegenwerkt wordt. Mensen die je tegenwerken, je belachelijk maken en je niet begrijpen. Wat kun je je eenzaam voelen. We hoeven alleen maar te denken aan de vervolgde kerk waar mensen letterlijk worden geslagen, worden verwond omdat ze Jezus zoeken. De bruid laat zich niet tegenhouden. Ze houdt vol zoals zovelen in de vervolgde kerk volhouden. Het kost hen strijd, soms zelfs hun leven. Maar de bruid kan niet zonder hem, zonder de bruidegom. Ze is ziek van liefde zegt ze tegen de dochters van Jeruzalem.

Die vragen op hun beurt wat haar Liefste heeft boven een ander. En dan begint de bruid de schoonheid van de Bruidegom te beschrijven. Zij beschrijft Hem van top tot teen. Dat gebeurt met heel beeldende taal. Ze eindigt met de woorden, 'Zo is mijn Liefste, ja zo is mijn Vriend, dochters van Jeruzalem'. Ze prijst de Bruidegom bij hen aan. Hierin worden wij aangemoedigd dé Bruidegom, Christus Jezus aan te prijzen, goed te spreken van Hem bij de mensen om ons heen. Opdat we anderen bewegen om Christus lief te hebben. Want dat is wat de bruid doet. Wat ze in Hem heeft gezien dat vertelt ze door. Met als doel dat anderen Hem ook liefkrijgen. Spreekt u ook zo over dé Bruidegom, over uw Liefste?
Is uw hart zo vol van Hem dat de mond ervan overstroomt?

Ziet u, zie jij hoe begeerlijk Hij is. Wie het niet ziet is beklagenswaardig, die gaat verloren. Waar is uw hart vol van? Het bij elkaar verzamelen van geld en goed? Hoor dan wat Jezus zegt; 'Want wat zal het een mens baten als hij heel de wereld wint en aan zijn ziel schade lijdt?' Zonder deze Bruidegom lijdt u schade aan uw ziel. Ik hoop dat u/ liefde vindt voor deze Bruidegom. Ja, dat je ziek van liefde wordt voor Hem. Want wie de Bruidegom heeft, heeft alles in dit leven. Die heeft ook alles ná dit leven. Dan ben je Zijn eigendom in leven en in sterven. Hooglied vijf is een prachtig lied, het is roemtaal van Gods kinderen. Zegt u het na, stamelend in dit leven. Zo is mijn Liefste. Straks jubelend in de hemel. Hem zij de heerlijkheid en de wijsheid en de dankzegging en de eer en kracht en sterkte. Hem zij alle lof want Hij is onze God tot in eeuwigheid.

Gespreksvragen

1. Hoe klinkt de uitnodiging uit vers één ook vandaag nog?
2. Waarin herkent u de luiheid en de laksheid van de bruid?
3. Waar in de Bijbel zien we dat Heere zich terugtrekt zoals de Bruidegom die weggaat? Komt u dit vandaag de dag ook tegen?
4. Wat doet u in uw eigen leven met de geur die voor ons achtergelaten is door de Heere Jezus Christus?
5. Hoe spreekt u over dé Bruidegom, de Heere Jezus Christus in uw dagelijkse leven? Welke belemmeringen of tegenstand komt u daarbij tegen en hoe kunt u daar mee omgaan?

Studie over de Nederlandse Geloofsbelijdenis (1)

ds. J.W. Wüllschleger

NGB artikel 2
Graag voldoe ik aan het verzoek van de redactie om een serie artikelen te schrijven over de Nederlandse Geloofsbelijdenis (NGB). Het gaat om in totaal acht artikelen. De NGB telt 37 artikelen, we moeten dus een keuze maken. Ik wil beginnen met artikel 2. Leest u het a.u.b. mee in uw belijdenis!

God maakt Zich bekend
Artikel 1 heeft beleden dat er één God is. Het tweede artikel spreekt uit hoe deze ene God door ons gekend wordt.
Of anders gezegd: Hoe deze ene God Zich aan ons bekendmaakt. Wij kunnen God alleen maar kennen omdat en voor zover Hij Zich openbaart. 'God is groot en wij begrijpen Hem niet' (Job 36:26). Wij kunnen het wezen van God niet doorgronden. Daar zijn wij, mensen, veel te klein voor. God láát Zich kennen, en in die mate kunnen wij Hem dan ook kennen. Wat een goedheid dat Hij Zich aan ons bekendmaakt! Hij wil dat wij Hem zullen kennen.

Tweeledig antwoord
Hoe kunnen wij Hem dan kennen? De NGB geeft daarop een tweeledig antwoord. Allereerst kennen wij hem vanuit de schepping. Maar nog duidelijker en volkomener maakt God Zich bekend in Zijn Woord. Kort gezegd: natuur en Schriftuur zijn de middelen waardoor God Zich openbaart. We spreken in dit verband wel van Gods algemene en bijzondere openbaring. Het eerste vinden we in de schepping. Het laatste vinden we in de Heilige Schrift, het Woord van God. Of nog anders: God openbaart Zich in Zijn werken en in Zijn Woord.

Schepping, onderhouding en regering
De schepping is Gods grote kunstwerk. Overweldigend mooi. De NGB voegt eraan toe: God onderhoudt en regeert de wereld. 'Onderhouden' wil zeggen dat God Zijn scheppingswerk in stand houdt. Dat doet Hij van moment tot moment. God heeft Zijn handen niet afgetrokken van Zijn werk. De schepping is een levend organisme, dat voortdurend door God 'beademd' wordt. Elk grassprietje dat groeit, wordt door onze Schepper in leven gehouden. Bovendien regeert God de wereld. Hij bestuurt haar. Regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, gezondheid en ziekte gebeuren niet bij toeval, maar komen ons van Gods Vaderhand toe (Heid. Catechismus, zondag 10). In de artikelen 12 en 13 wordt dit nader uitgewerkt.

Illustratie
Misschien helpt een illustratie hier. In de Sixtijnse kapel in Rome is het plafond en de achterwand beschilderd. Het is een groots kunstwerk waarin allerlei Bijbelse figuren en thema's zijn verwerkt. De naam van de kunstenaar is overal bekend: Michelangelo. Stel dat je dat niet weet, dan is de vraag die zich meteen opdringt: Wie heeft dit gemaakt? Niemand zal zo dwaas zijn om dan te beweren dat het er vanzelf gekomen is. Natuurlijk niet. Die schilderijen zeggen iets over de maker. Maar hemzelf leer je daardoor nog niet kennen. Daarvoor is meer nodig. Daarvoor is nodig dat je over hem leest, en zo mogelijk van hemzelf iets leest en nog beter hem ontmoet. Zo is het ook met Gods schepping. We zien de hand van de Maker, maar Wie is Hij die dit alles gemaakt heeft?

Godsbesef
Dit natuurlijk godsbesef kom je onder alle volken tegen. Het is zo sterk aanwezig dat Paulus er steeds bij kan aansluiten als hij aan heidenen het evangelie verkondigt. In Lystre wijst hij de bevolking erop dat God hemel, aarde, zee en alles wat erin is, gemaakt heeft. Hij heeft Zich niet onbetuigd gelaten door goed te doen aan al Zijn schepselen (Hand. 14:17). Aan de Atheners verkondigt Paulus de onbekende God, Die aan allen het leven, de adem en alle dingen geeft (Hand. 17:25). In het zendingswerk wordt van deze benadering ook vaak uitgegaan. In de opvoeding kunnen we daar ook prachtig op aansluiten. Als u met uw (klein)kinderen in de natuur loopt en rondom de planten, bomen en dieren ziet, kunt u eenvoudig de vraag stellen: Wie heeft dit alles gemaakt? 'De Heere God heeft dit gemaakt'. Geen kind zal zich afvragen hoe vader of moeder zoiets kunnen bedenken. Een kind aanvaardt dit terecht als heel vanzelfsprekend. De gedachte dat alles er vanzelf gekomen is, is absurd. Ook mensen die niet in de God van de Bijbel geloven, komen vaak wel tot de erkenning dat er 'iets' moet zijn, een hogere macht die alles in het leven heeft geroepen.

Letters
De schepselen, grote en kleine, zijn als het ware de letters in een mooi boek, zo zegt onze belijdenis. Die letters spellen ons Wie God is in Zijn grootheid, goedheid, wijsheid. De natuur is geen doel in zichzelf. Zij wijst heen naar haar Maker. Het doel van de schepping is dan ook dat wij God, onze Maker, zullen zoeken, kennen en prijzen. In de Psalmen kom je dit thema telkens tegen. In Psalm 8 roept David uit: 'HEERE, onze Heere, hoe machtig is Uw Naam op de hele aarde! (…) Als ik uw hemel zie, het werk van Uw vingers, de maan en de sterren, die U hun plaats gegeven hebt, wat is dan de sterveling dat U aan hem denkt en het mensenkind, dat U naar hem omziet?' Ook Paulus wijst daar in zijn redevoeringen telkens op. God heeft Zich bekendgemaakt, opdat wij ons zullen bekeren van onze afgoderij tot de levende God (Hand. 14:15, 17:26-30).

Geen verontschuldiging
God heeft Zich in de schepping geopenbaard, opdat wij Hem zullen verheerlijken. Maar gebeurt dit ook? Nee, hier gaat het mis. Ons natuurlijk godsbesef brengt ons niet tot een zuivere kennis van God. Onze kennis van God is helemaal vervormd, verbasterd. Wij maken zelf voorstellingen van God. We maken voor onszelf goden die wij dienen. In Romeinen 1:18-32 wijst Paulus op deze verblinding die ieder mens eigen is. God wordt niet geëerd als God. De waarheid wordt in ongerechtigheid onderdrukt (vs. 18). Het is als met een bal die je onder water houdt. Zodra je hem loslaat komt hij weer naar boven. Je moet er moeite voor blijven doen om hem onder te houden. Zo is het met de waarheid omtrent God. We onderdrukken die, maar steeds dringt die zich aan ons op. Een mens moet veel moeite doen om God niet te erkennen! Gods eeuwige kracht en Zijn Goddelijkheid worden sinds de schepping uit Zijn werken gekend en doorzien. Daarom is niemand die hieraan voorbij leeft te verontschuldigen. God openbaart Zijn toorn over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van de mensen.

Twee dingen nodig
Om de schepping op zijn juiste waarde te schatten en God daarin te prijzen, zijn twee dingen nodig. Het eerste is dat we in aanraking komen met het Woord van God. In de eerste hoofdstukken van Genesis lezen wij dat de schepping Gods werk is. In de Bijbel wordt daar steeds op teruggegrepen, bijv. in Jesaja 40:21-26. De Bijbel is als een gids die ons bij de hand neemt en ons Gods schepping leert ontdekken en ons brengt tot de Schepper. Het tweede is dat wij zelf vernieuwd worden door Gods Geest. De Heilige Geest geeft ons een verlicht verstand. Niet dat je dan andere dingen gaat zien, maar je gaat de dingen anders zien. Met de ogen van het geloof.

Theologie
In de theologie werd en wordt met verschillende waardering gesproken over dit 'boek van de natuur'. In de rooms-katholieke theologie geldt de natuur als een eerste opstapje naar God. Onze natuurlijke godskennis wordt positief gewaardeerd. Zij brengt ons al een eindje in de goede richting. Er is overwaardering van Gods algemene openbaring. Lijnrecht tegenover de leer van Rome staat de leer van Karl Barth. Deze theoloog uit de 20e eeuw wilde niet weten van een algemene openbaring. Hij noemde dit 'een dubbele boekhouding'. God openbaart Zich volgens hem alleen in Jezus Christus. Bij hem vind je onderwaardering van de algemene openbaring. Tegenover hen moeten we enerzijds vasthouden dat de schepping het merk van haar Schepper vertoont, en anderzijds dat die schepping ontoereikend is om ons tot God te brengen. Dat ligt niet aan God of aan de schepping, maar aan onszelf. Zo diep heeft de zonde zich ingevreten in onze menselijke natuur. Als ik mij niet vergis, vindt er vandaag een overwaardering plaats van de schepping. De natuur is losgemaakt van de Schepper en wordt bijna vergoddelijkt. Men spreekt tegenwoordig over 'moeder aarde' en 'moeder natuur'.

De Heilige Schrift
Uit de schepping kunnen wij veel over God leren. Maar je leert Hem persoonlijk kennen in Zijn Woord. Daarin heeft God Zich nog klaarder (duidelijker) en volkomener geopenbaard. In de artikelen 3 t.e.m. 7 gaat de belijdenis uitvoeriger in op deze tweede kenbron van God, de Heilige Schrift. Nadat de dichter in Psalm 19 Gods heerlijkheid heeft bezongen in Zijn schepping, vervolgt hij: 'De wet van de HEERE is volmaakt, zij bekeert de ziel', enz. 'Zijn wet' zijn niet alleen de tien geboden, maar omvat heel Zijn Woord. Daarin openbaart God Wie Hij is in Christus. De bomen in het bos kunnen ons dat niet vertellen. Daarom tasten we zonder Gods Woord als blinden in het duister rond. In zijn Woord openbaart de Heere Zich in Zijn heiligheid en gerechtigheid, maar ook in Zijn liefde en genade en barmhartigheid.

Boodschap
Dit laat ons meteen zien wat voor boek de Bijbel is. Er valt veel over te zeggen. De Bijbel is een boek van schoonheid, een literair kunstwerk. De Bijbel vertelt prachtige geschiedenissen. Diepe psychologische inzichten vinden we in Gods Woord. Maar de Bijbel is meer dan dat. Het is een boodschap van God aan ons. Het doet een appel op ons hart om God te zoeken. Het roept ons terug tot God. Augustinus zei het zo: De bijbel is 'een medicijnkast tegen alle kwalen, een handschrift van Gods beloften en een veilige gids naar de hemel'. De Bijbel is ons gegeven om ons tot Christus te leiden.

Doel
De Bijbel had vele malen dikker kunnen zijn. Maar God heeft het in Zijn wijsheid goed gedacht zoveel aan ons te openbaren als nodig is in dit leven voor de eer van God en voor onze zaligheid. Onze kennis van God is in dit leven beperkt. Wij kennen ten dele. Straks zullen wij kennen, zoals wij gekend zijn. Straks, als het volmaakte gekomen is.

In de volgende bespreking zullen we nader ingaan op artikel 5, over het gezag van de Heilige Schrift.

Gespreksvragen

1. Welke Schriftgegevens kunt u nog meer bedenken die spreken over God als Schepper?
2. In de schepping zien we iets van Gods grootheid, goedheid, wijsheid, enz. Kunt u dat concreet maken?
3. Kan de schepping ons brengen tot aanbidding van God? Ervaart u dat zelf ook zo?
4. Hoe verklaart u dat veel mensen niet geloven dat er een God is? Heeft u wel eens moeite met het geloof in een Schepper?
5. God openbaart Zich nog duidelijker in Zijn Woord. Hoe dan?
6. Er zijn mensen die het niet nodig vinden om naar de kerk te gaan; zij gaan liever op zondag naar de 'kerk van hout'. Geef uw reactie hierop.

Studie over de Nederlandse Geloofsbelijdenis (1
ds. J.W. Wüllschleger

Nieuws uit Veenendaal

A. Kok

Geachte broeders,

Wanneer u deze Saamwerker ontvangt is de herfst aangebroken. De dagen korten zich en het vergaderseizoen is weer opgestart. Wanneer we letten op de tekenen der tijden dat is het een bijzondere zegen dat we in een vrij land morgen wonen en dat we rondom het Woord samen mogen komen. Het is onrustig om ons heen en in ons hart kan het ook onrustig zijn. Maar Augustinus schreef het terecht: Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U, o God!

Vanuit het bestuur zijn er een paar mededelingen:

1. De bondsdag hopen we zaterdag 1 november weer te houden. Ds. B. de Graaf uit Nunspeet hoopt te spreken over: De tijd gewogen en geduid. Broeders, u bent hartelijk welkom en neem gerust anderen mee! We hopen velen van u te ontmoeten. Denkt u ook aan de huishoudelijke vergadering die we voor de bondsdag hopen te houden.

2. Ds. J.W. Wüllschleger is begonnen aan de serie schetsen vanuit de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Daar zijn we blij mee.

3. Zoals u hebt begrepen hoop ik op de bondsdag terug te treden als bestuurslid/ secretaris. Alles heeft zijn tijd. Dat leert ons ook Gods Woord. Donderdag 9 maart 1995 mocht ik namens het district Veenendaal voor het eerst aanwezig zijn op de bestuursvergadering o.lv. ds. J. Jonkman. Ruim dertig jaren. De Heere gaf kracht en gezondheid om de Mannenbond te dienen. Eerst als gewoon bestuurslid, later secretaris en betrokken als redactielid bij De Saamwerker. Het was me een vreugde om u te dienen. Wat niet goed was, wilt u mij dit vergeven. God alle eer voor wat Hij u en mij heeft willen schenken. Met vertrouwen draag ik de taken over aan broeder Van der Lede. Hij vindt het fijn om voor de Mannenbond bezig te zijn. We wensen hem daarbij Gods zegen toe. We hebben er alle vertrouwen in. Broeders, dank voor uw goede contacten in de achterliggende jaren. In het bijzonder het bestuur en de oud-bestuursleden. De Heere gedenke u voor tijd en eeuwigheid!

Broeders, en allen die bij u horen, in alles Gode bevolen! Een goed en een gezegend vergaderseizoen toegewenst!

Mannenbond CGK

Een hartelijke groet, namens het bestuur
A. Kok (secretaris)

Nog even extra aandacht voor:
- *Bondsdag 1 november te Ede*
- *De website: www.mannenbond-cgk.nl*
- *Uiterste inleverdatum kopij voor De Saamwerker nummer 4-2025: zaterdag 15 november 2025.*

Voor alle data geldt D.V.

Hoe doelgericht is het kerkelijk onderwijs?

Het catechisatieseizoen is voorbij. De vraag dringt zich op hoe doelgericht het kerkelijk onderwijs is. In een tijd van toenemende bindingsangst is een duidelijk antwoord gewenst. Niet alleen als evaluatie, maar ook als focus voor het komende seizoen.

Vanuit reformatorisch perspectief is het antwoord op de vraag naar het doel van de *catechese* eenvoudig. Het kerkelijk onderwijs is gericht op de openbare belijdenis van het geloof. In Genève ontvingen de kinderen van de gemeente catechetisch onderricht. Na een betrekkelijk korte periode deden de catechisanten –meestal zo'n veertien jaar oud– belijdenis van het geloof. Veelzeggend is hierbij dat Calvijn een aantal keren per jaar gelegenheid gaf om geloofsbelijdenis af te leggen: in de weken voor de viering van het heilig avondmaal. Wie belijdenis deed, werd daarmee ook tot het avondmaal toegelaten.

In de gereformeerde traditie staat de *catechese* dus in het teken van de inwijding. Kennis is daarbij niet ondergeschikt; het genre van de catechismus kende juist in de gereformeerde –en breder: in de protestantse– traditie een grote bloei. In deze leerboekjes is de persoonlijke toonzetting bij de presentatie van de leerstof opvallend. De catechisant is er van meet af aan met hart en ziel bij betrokken. Dit laat zich verklaren uit de doelstelling van de *catechese*: gericht op de inwijding in de gemeente van Christus. De *catechese* eindigt daarom niet met het aannemen van nieuwe lidmaten. Deze taal, die in reformatorische kring is ingeburgerd, verraadt een andere visie op het doen van belijdenis dan in de Reformatietijd gangbaar was. Daarnaast impliceert het een andere visie op de doop. Vanuit een reformatorische verbondsvisie zijn kinderen door hun geboorte deel van de gemeente. In de taal van het doopformulier: als leden van de gemeente van Christus behoren ze gedoopt te zijn. De doop vraagt echter wel om een antwoord; niet alleen een formele toetreding tot de zichtbare gemeente, maar een geloofsantwoord. Met minder gaat het niet.

Toewijding

Bij het doel van de *catechese* is het de vraag of catecheten het verband leggen tussen onderwijs en belijdenis van het geloof. Wie verwelkomt een nieuwe groep twaalfjarigen met: welkom op de belijdeniscatechisatie? Zo'n begroeting mag dan misschien vreemd klinken –aan belijdenis doen zijn we nog lang niet toe!–, ze is wel ter zake. Ze laat *jongeren* van meet af aan zien dat het kerkelijk onderwijs niet vrijblijvend is. Vrijblijvendheid betekent spelen met kinderzielen. Het behoud van de kinderen staat op het spel; daarom gaat het in de *catechese*. Inlijving in het verbond vraagt om inwijding. En inwijding vraagt om toe-eigening, om een geloofsantwoord. Daarbij zijn catechisanten niet aan zichzelf overgeleverd. Ook het catechisatielokaal is de werkplaats van de Heilige Geest. Zonder de Geest is de catechisatie doelloos, maar waar Hij werkt, gebeuren wonderen.

De vraag naar het doel van de *catechese* is trouwens evenzeer een vraag voor ouders. Zij beloven bij de doop om hun kinderen

op te voeden in de leer die naar de godzaligheid is. Dat heeft gevolgen voor de opvoeding thuis, voor de keuze van scholen, maar ook voor de betrokkenheid op het kerkelijk onderwijs. Hebben ouders het doel van de *catechese* helder? Door drukte en keuzestress van kinderen én ouders komt de wekelijkse catechisatie al te gemakkelijk in de verdrukking. Of, erger nog, *jongeren* volgen helemaal geen kerkelijk onderwijs meer. Een gesprek over het doel van de *catechese* helpt om prioriteiten te stellen. Wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen.

Bindingsangst

Er is nog een punt dat de catechisatie bedreigt. *Jongeren* zijn zelf minder doelgericht. In vergelijking met eerdere generaties hebben ze veel keuzemogelijkheden. Dat leidt ertoe dat ze zich minder snel binden: waar is de *catechese* goed voor? En als het om belijdenis doen gaat: ik ben er niet klaar voor; ik weet nog niet of ik bij deze gemeente blijf. Deze bindingsangst heeft te maken met het fenomeen van uitgestelde volwassenheid. In de westerse cultuur van vandaag hebben *jongeren* de kans om hun volwassenheid –met de daarbij behorende verantwoordelijkheid– uit te stellen. Daarmee duurt de fase van exploratie langer dan vroeger. Ze hebben tijd om dingen af te wegen, om verder te kijken dan de opvoeding en de eigen gemeente. Ze kunnen het zich veroorloven om zich niet op voorhand te binden. Achter die verminderde urgentie om zich te binden kan een diepe bindingsangst zitten: innerlijke onzekerheid aangaande God, Zijn Woord, het geloof.

Ook bij *catechese* is het culturele verschijnsel van uitgestelde volwassenheid zichtbaar: lang niet alle *jongeren* kiezen na de reguliere catechisatie voor belijdenis-*catechese*. Ze voelen zich, zo bleek tijdens het symposium van de Hervormd Gereformeerde Jeugdbond van donderdag, te jong om ja te zeggen. Hierdoor krijgt de *catechese* voor een deel van de *jongeren* een open einde: wel onderwijs, geen belijdenis. En dan gaat het nog niet eens over de catechisanten die gaandeweg afhaken. De Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten signaleerde vorige maand bij de presentatie van zijn jaarverslag een verminderde betrokkenheid van *jongeren* van zestien jaar en ouder bij kerkelijke activiteiten. Ook als de *catechese* daarbij nog niet in het geding is, is dit een veeg teken.

Betrokkenheid

In vergelijking met *catechese* in de vroege Reformatie duurt het kerkelijk onderwijs in de huidige tijd lang. Daar moeten kerkenraden niet op inleveren; een uitgestelde volwassenheid betekent nu eenmaal een langere adem bij de *catechese*. Vorming vraagt om tijd, zeker in de geseculariseerde context waarin *jongeren* vandaag verkeren. Exploratie door *jongeren* is een gegeven. Met alle gevolgen van dien, overigens: ze kunnen verdwalen, schipbreuk lijden in het geloof of het geloof nooit vinden, in de wirwar van deze wereld. En, niet te vergeten: in die van hun eigen hart. Betrokkenheid op *jongeren* is daarom een opdracht. Om een verwijzer naar Christus te zijn.

Tegen die achtergrond is het de vraag of een kleine twintig uur catechisatie op jaarbasis niet te krap bemeten is. Het seizoen laat beginnen en vroeg eindigen, is in elk geval geen teken van doelgerichtheid. En naar *jongeren* toe geen signaal van urgentie. Investeren in de *catechese* betekent wel dat kerkenraden hun catecheet tijd geven. Het is niet alleen een punt in de agenda van de catecheet, maar ook een agendapunt tijdens de kerkenraadsvergadering. De vraag is wel, hoe lang de adem is. Twintigplus*catechese* is een mogelijkheid, maar ook die loopt niet eindeloos door. Een persoonlijke belijdenis laat zich niet afdwingen; er mag echter wel een appel op het hart van *jongeren* worden gedaan. Ook als de reguliere catechisatie inmiddels voorbij is. Een open einde kan immers nooit het doel zijn; wie geen belijdenis kan doen omdat er geen persoonlijk geloof is, mag zich daar niet bij neerleggen. En de gemeente ook niet. Het vraagt ten aanzien van *jongeren* vindingrijkheid, om hen vast te houden. De zondagse verkondiging, Bijbelkringen, pastoraat en diaconaat zijn op hetzelfde doel gericht als de *catechese*. Langs vele wegen moet het appel blijven klinken, in Christus' Naam: Geef Mij uw hart. Alleen dan is het doel bereikt.

Dit artikel werd u aangeboden door:
Reformatorisch Dagblad

Hoe doelgericht is het kerkelijk onderwijs? Reformatorisch Dagblad

Sprekers themadagen 2025

Thema: De Eerste en de Laatste.
Over het begin en de voltooiing van Gods werk.

8 MAART 2025
Sprekers:
ds. J. van Dijk (PKN Ridderkerk)
ds. W.L.W. Kater (CGK ‘s Gravenzande)
Locatie: Wilnis (Utrecht)

12 APRIL 2025
Sprekers:
ds. D. van der Zwaag (CGK Siegerswoude)
ds. J.A.J. Pater (PKN Doornspijk)
Locatie: ‘t Harde

12 APRIL 2025
Sprekers:
ds. A.J. van den Herik (PKN Dordrecht)
ds. S.M. Buth (CGK Zaamslag)
Locatie: Tholen

4 OKTOBER 2025
Sprekers:
ds. A. Langeweg (PKN Barendrecht)
ds. W.L.W. Kater (CGK ’s Gravenzande)
Locatie: Ridderkerk

11 OKTOBER 2025
Sprekers:
ds. D. van der Wal (CGK Aalten)
ds. J.A.J. Pater (PKN Doornspijk)
Locatie: Veenendaal